

АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ — вид транспорту для перевезення вантажів та пасажирів **автомобільними дорогами**. А. т. — одна з важливих галузей сучас. господарства, невід’ємна частина транспорт. системи України. Значна роль А. т. на транспорт. ринку країни зумовлена його перевагами перед ін. видами транспорту: маневреністю; здатністю забезпечити доставку «від дверей до дверей» без додатк. перевантажень та пересадок; високою швидкістю доставки і забезпеченням збереженості вантажу; широкою сферою застосування за видами вантажів, системами сполучення і відстанями перевезень. А. т. поділяється на транспорт заг. користування і відомчий. Останній обслуговує окремі підприємства матер. виробництва (пром-сть, будівництво, с. госп-во), сферу обслуговування та управління; сюди належить також індивід. транспорт. Переважна сфера застосування А. т. — перевезення пасажирів та вантажів на відносно невеликій відстані. Із урахуванням розміру території та геогр. розташування України перспект. сферою використання А. т. є комбіновані перевезення вантажів однією вантаж. одиницею без їх перевантаження при послідов. використанні різних видів транспорту. Нині у ринкових умовах А. т. обслуговує широко розгалужена й розвинута система автосервісу, що замінила комплексні автотранспортні підприємства. В Україні А. т. став швидко розвиватися від поч. 30-х рр., коли були створені умови для забезпечення галузі вантаж. і легк. автомобілями та автобусами. Автомоб. транспортні засоби (рухомий склад) за своїм призначенням поділяються на транспортні — для перевезення вантажів і спец. — для розміщення, транспортування та експлуатації спец., зокрема технол., устаткування (майстерні, компресорне устаткування, автокрани, пожежні автомобілі, машини швидкої допомоги, автокранниці, пересувні радіостанції тощо) та виконання ін. робіт. Станом на 01. 01. 2000 розподіл автопарку України за видами рухомого складу становив: 84 % — легкові, 13,6 % — вантажні автомобілі, 2,4 % — автобуси. А. т. має суттєві переваги при пасажир. перевезеннях на місцевих лініях. Пасажир. А. т. є важливою, а в невеликих містах домінуючою складовою міськ. транспорту. Одним з гол. різновидів міськ. транспорту є автобусний, який здійснює перевезення бл. 45 % пасажирів. Він здобув поширення як у великих містах, де використовується у поєднанні з ін. видами транспорту, так і в малих містах, де є, як правило, єдиним видом міськ. транспорту. Перше в Україні регулярне автобусне сполучення відкрилося 1925 в Харкові. Станом на 01. 01. 2000 автобус. парк України нараховував 21 % автобусів іноз. виробництва (крім країн СНД). Збільшення заг. кількості автобусів за остан-

ні роки сталося за рахунок ввезення в Україну автобусів іноз. виробництва, переважно малої пасажиромісткості (мікроавтобусів). Парк автобусів заг. користування, що здійснює регулярні маршрутні перевезення, складає 23 % від заг. кількості автобусів. Питома вага мікроавтобусів у автобус. парку заг. користування становить понад 40 %. Вони виконують до 50 % обсягу перевезень пасажирів у міському і приміському сполученні. Парк автобусів, що виконує міжнар. перевезення пасажирів, серед них і нерегулярні, нараховує бл. 2,5 тис. одиниць, із них 1254 — автобуси зарубіж. виробництва (крім марки «Ікарус»). Набув також розповсюдження такий різновид пасажир. транспорту, як автомобілі-таксі. У Києві перші таксомотори (марки «Форд», «Додж» і «Кейс») у кількості 20 машин вийшли на лінію ще в 1913. За останні 10 років кількість легкових автомобілів збільшилась майже вдвічі й у 2000 склала 115 легк. автомобілів на 1 тис. насел. Збільшення кількості автомобілів призводить до загострення проблем безпеки дорож. руху та зростання шкідливого впливу на довкілля. На А. т. припадає бл. 1/3 заг. викиду в атмосферу всіх продуктів вироб. діяльності. У вантаж. перевезеннях А. т. посідає особливе місце як сполучна ланка між постачальниками, споживачами та різними видами транспорту. А. т. забезпечує доставку вантажів зі стикувальних пунктів (залізнич. станцій, річ., мор. та авіац. портів) до вантажоодержувачів і від вантажовідправників до стикув. пунктів. Питома вага А. т. в обсязі перевезень складає бл. 70 %, а кількість працівників на А. т. становить 75 % від заг. кількості зайнятих на всіх видах транспорту. У вантажообороті А. т. має малу питому вагу, що пояснюється порівняно невеликою серед. відстанню перевезення вантажів. Станом на 01. 01. 2000 в Україні зареєстровано 70,7 тис. автотрансп.-в із заг. кількістю 1,2 млн автомобілів. Нинішня структура вантаж. автопарку України за вантажопідйомністю не відповідає сучас. потребам. Так, бл. половини парку становлять автомобілі вантажопідйомністю 2,5–5 т, тоді як близька до раціонал. їх частка в заг. кількості автомобілів в екон. розвинутих країнах світу — 15–20 %. Водночас кількість автомобілів вантажопідйомністю до 2,5 т недостатня — їх частка в Україні становить бл. 20 %, у країнах Заходу ці автомобілі є осн. частиною парку — 60–80 %. Також є потреба в збільшенні кількості автомобілів вантажопідйомністю понад 5 т. Недостатня кількість автомобілів малої та великої вантажопідйомності зумовлює збільшення собівартості перевезень і витрати палива, а також суттєве зниження продуктивності використання автомобілів у випадках невідповідності їх вантажопідйомності розмірам партій вантажів. (Див. **Автомобіль**, **Автомобільна**

промисловість).

Рекомендована література

1. Воркут А. И. Грузовые автомобильные перевозки: Учебник. К., 1986;
2. Шугуров Л. Автомобили России и СССР: В 2 т. Москва, 1993-94;
3. Галабурда В. Г., Персинов В. А., Тимошин А. А. Единая транспортная система. Москва, 1996;
4. Транспорт і шляхи сполучення: Навч. посіб. К., 1996;
5. Канарчук В. Є., Курніков І. П. Виробничі системи на транспорті: Підручник. К., 1997;
6. Збірник законодавчих та нормативних документів, що регламентують діяльність підприємств автомобільного транспорту усіх форм власності. К., 1997. Вип. 1;
7. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні. К., 1998;
8. Проектування, виробництво та експлуатація автотранспортних засобів і поїздів. Л., 1998;
9. Статистичний щорічник України за 1999 рік. К., 2000.

В. Є. Канарчук

Бібліографічний опис:

Автомобільний транспорт / В. Є. Канарчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-42458>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).